

Regie op Veiligheid in het bouwproces

Auteurs: Jan Derks, Pieter Akkermans, Henk van Vulpen, Frans van Ekerschot, Marleen Hermans

datum: 1 oktober 2019

Inleiding

De aanbevelingen uit het OVV-onderzoeksrapport “Bouwen aan constructieve veiligheid” vormen een concrete aanleiding om binnen de sector bouw en infrastructuur de aandacht voor veiligheid aan te scherpen. Alle betrokken partijen, aan opdrachtgevers en opdrachtnemerszijde, erkennen de urgentie hiertoe en zetten gezamenlijk stappen.

Eén van deze stappen is het versterken van de **regie op veiligheid**. Veiligheid wordt daarbij altijd integraal, in de combinatie van bouwwerkveiligheid, arboveiligheid en omgevingsveiligheid, beschouwd en veiligheid als harde randvoorwaarde gezien bij het nastreven van andere doelstellingen en ambities. Het versterken van de regie op veiligheid betekent vooral dat alle betrokken partijen veiligheid aantoonbaar meer centraal stellen in hun handelen, zorgen dat het veiligheidsbewustzijn toeneemt in hun organisaties en in alle projecten en bouwgerelateerde activiteiten, daarop aanspreekbaar zijn. Ze zien ‘safety first’ als uitgangspunt voor hun eigen handelen en accepteren dat er vanuit veiligheidsperspectief gehandeld wordt in de projecten en activiteiten waarbij zij betrokken zijn.

In een gezamenlijk handelingskader formuleren opdrachtgevers en opdrachtnemers hieronder hoe zij de regierol in zullen vullen.

Hoe zou ‘Regie op veiligheid’ er in de Nederlandse bouwsector uit moeten zien?

Bij alle bouwwerken, groot en klein, in de bouwsector nemen we als opdrachtgevers, opdrachtnemers en overige betrokken dienstverleners en leveranciers het volgende handelingskader als uitgangspunt:

De opdrachtgever als initiatiefnemer

Omdat de eigenaar van een bouwwerk verantwoordelijk is voor de veiligheid ervan, maar vooral omdat de opdrachtgever en eigenaar als enige van initiatief tot en met gebruik betrokken is en overzicht heeft over het bouwproces, stellen we voor bij deze eigenaarsorganisaties en initiatiefnemers tot bouwprojecten iemand op organisatieniveau en op projectniveau expliciet de **veiligheidsregierol** te laten vervullen (regievoerder). Daarmee wordt aan deze al bestaande verantwoordelijkheid nader invulling gegeven. Deze verantwoordelijkheid is vooral een procesverantwoordelijkheid en betekent niet dat de opdrachtgever de verantwoordelijkheden van andere partijen overneemt. De uitwerking van de veiligheidsregierol is daarmee geen verzwaaring van deze verantwoordelijkheid, wel de zichtbare, expliciete, invulling ervan. Met het introduceren van deze regierol beogen we geen herschikking of verschuiving van verantwoordelijkheden, zoals die wettelijk zijn geregeld in bijvoorbeeld het Arbeidsomstandighedenbesluit en de Wet kwaliteitsborging (Wkb).

Om het onderscheid tussen organisatieniveau en projectniveau te kunnen maken noemen we in dit document de regievoerder op organisatieniveau de “(Chief) Safety Officer”(CSO). De veiligheidsregierol op projectniveau noemen we de “Regievoerder”.

In het geval dat een gebruiker van een bouwwerk het initiatief neemt tot bouwgerelateerde activiteiten, bijvoorbeeld bij afbouwwerkzaamheden in een huurpand, geldt voor deze opdrachtgever dezelfde benadering.

Op organisatieniveau: de (Chief) Safety Officer (CSO).

De organisatie, die eigenaar is van bouwwerken en/of het initiatief neemt tot bouwgerelateerde activiteiten (publiek of privaat¹), heeft de taak om de aandacht voor veiligheid van bouwwerk(en) en bouwprocessen te bewaken, rondom veiligheidsissues te adviseren en het lerend vermogen te bevorderen. Deze taak wordt belegd bij de Safety Officer. De Safety Officer ziet er op toe dat in alle bouwgerelateerde processen veiligheid passende aandacht krijgt in de organisatie in het algemeen en in project- en onderhoudsteams in het bijzonder. Een project, onderhoudsactiviteit of ander bouwgerelateerd proces kan daarbij elke omvang hebben, meer of minder complex zijn, en zowel investerings- als beheeropgaven omvatten. Passende aandacht kan voor grotere of complexe projecten betekenen dat er een specifieke functionaris wordt benoemd voor deze rol. In organisaties met een kleine portefeuille kan deze veiligheidsregierol wellicht op portefeuille (of areaal)niveau worden belegd bij een functionaris die ook een andere rol vervult, maar natuurlijk wel de vereiste competenties heeft.

Op projectniveau: de Regievoerder

Ieder project heeft de taak om de aandacht voor veiligheid van bouwwerk en bouwprocessen te bewaken. Deze taak wordt belegd bij de Regievoerder. De Regievoerder heeft bovendien het mandaat bij onveilige situaties in te grijpen. De rol van Regievoerder wordt gedurende alle fasen van het bouwproces (van initiatief tot sloop, dus gedurende de levensloop van een bouwwerk) door de opdrachtgevende organisatie belegd en geborgd. Deze veiligheidsregierol houdt vooral de kwaliteitsbewaking in van het proces rond veiligheid en draagt daar verantwoordelijkheid voor. De houder van deze rol neemt geen uitvoeringsverantwoordelijkheid op het vlak van veiligheid van anderen over, maar ziet erop toe dat die anderen hun verantwoordelijkheid nemen en ernaar handelen. Dit kan hij gevraagd of ongevraagd doen. Ook past het bij de rol van de Regievoerder om binnen het project toe te zien op het lerend vermogen van partijen en betrokkenen. De rol van Regievoerder kan in sommige fasen overdraagbaar zijn, mits juridisch afgehecht en de opdrachtgever daarop toezicht houdt.² Naar de eisen bij faseovergangen en de juridische borging bij overdracht dient nog nader onderzoek te worden gedaan (**nader onderzoeken**). Bij kleine opdrachtgevende organisaties of opdrachtgevers die maar een enkele keer een opdracht geven, kunnen de rollen van de regievoerder op organisatieniveau (CSO) en de regievoerder op projectniveau dezelfde zijn. Het is raadzaam ter illustratie van de werking van het principe van regievoering een aantal voorbeelden uit te werken, bijvoorbeeld met een traditioneel en een geïntegreerd contract, een groot en een klein project. (**nader uit te werken**)

De verantwoordelijkheid voor veiligheid zou een eigen escalatiemechanisme binnen organisaties moeten hebben, naast het projectescalatiemechanisme. Dit veiligheidscontrolemechanisme moet op alle niveaus binnen een organisatie zijn geborgd³. Zo geven betrokkenen een concrete uitwerking aan het begrip 'safety first'.

Bij organisaties met een functionerend kwaliteitsmanagementsysteem is het logisch de rollen van Safety Officer en Regievoerder toe te voegen aan het kwaliteitssysteem.

---

¹ Een ontwikkelde aannemer is in deze definitie ook zelf eigenaar / initiatiefnemer en dus degene die de veiligheidsregierol moet invullen.

² Bij projecten die traditioneel worden aanbesteed (bijv. obv UAV) gaat het vooral om de uitvoeringsfase. De regierol kan dan worden overgedragen bij de faseovergang van ontwerp naar uitvoering en weer terug bij de oplevering. Dit moeten beide 'warme' overdrachten zijn (waarbij de 'ziel' mee wordt gegeven en dus ook de context en achterliggende overwegingen bij eerder gemaakte keuzes) en zeker geen 'over de schutting gooien'. Kern is dat het idee achter 'regie op veiligheid over alle fasen heen' overeind blijft. Bij een geïntegreerd contract zal de overdracht van de regierol veelal bij de overgang naar de ontwerpfase zijn en weer terug bij 'einde contract'.

³ Denkbaar is hiervoor de bestaande 'control' functie uit te breiden met, naast een financieel ook een veiligheidsaspectief.

De rol van Regievoerder (zie bijlage 3 met Raschi-matrix) hoeft niet bij een aparte functionaris te worden belegd. Dit zou immers leiden tot een aanzienlijke verzwaring van de formatie, wat met name voor kleine opdrachtgevers en bij kleine projecten problematisch zou zijn. De onafhankelijke positie van de Regievoerder wordt geborgd door deze in een vroegtijdig stadium aan te wijzen en zijn bevoegdheden expliciet in het project en daaraan gerelateerde contracten vast te leggen.⁴ Een projectmanager zou in theorie de rol ook zelf kunnen invullen, echter uit oogpunt van onafhankelijkheid heeft dit niet de voorkeur.

De precieze bevoegdheden, mandaat en aansprakelijkheid van de Regievoerder moeten nog nader worden uitgewerkt, mede ben behoeve van vastlegging in overeenkomsten. **(nader uit te werken)**

Verhouding veiligheidsregie - projectverantwoordelijkheid

De vormgeving en uitvoering van een passende veiligheidsaanpak op projectniveau valt onder de 'normale' projectverantwoordelijkheden van het projectmanagement. De Regievoerder ziet toe op de kwaliteit en uitvoering van deze aanpak. De Regievoerder heeft wel te allen tijde het mandaat om bij een (mogelijk) onveilige situatie in te grijpen in het bouwproces ('rode knop'). Dit mandaat overrulet het mandaat van de betrokken project- of procesmanagers.

Verhouding veiligheidsregie en opdrachtnemer(s)

Een organisatie die meer bouwgerelateerde activiteiten in eigen beheer uitvoert, meer zelf coördineert, zal een zwaardere regierol kennen. Ook de projectgerelateerde veiligheidstaken (het ontwikkelen en uitvoeren van de veiligheidsaanpak) vragen dan overigens veel capaciteit. Binnen organisaties of een project waarin meer taken – bijvoorbeeld in een geïntegreerd contract – zijn uitbesteed, voert de Regievoerder wél het gesprek over de wijze waarop de gecontracteerde opdrachtnemer(s) binnen het project veiligheid stuurt en bewaakt, maar ligt een groter deel van de ontwikkeling van de veiligheidsaanpak bij de gecontracteerde opdrachtnemer. Het uitbesteden op zich verandert de procesverantwoordelijkheid bij de initiatiefnemer voor veiligheid overigens niet, ook niet wanneer grote delen van de veiligheidsregierol voor bepaalde fasen wordt overgedragen.

Naast deze verantwoordelijkheid vanuit de eigenaarsrol, hebben alle betrokkenen bij bouwgerelateerde activiteiten ook ieder een eigen verantwoordelijkheid voor het borgen van veiligheid; natuurlijk voor veiligheid gerelateerd aan hun eigen taken (bijvoorbeeld in ontwerp, uitvoering, levering van materialen), maar eveneens voor het signaleren van veiligheidsissues in het bouwproces of bouwwerk waaraan zij hun werk verrichten. Alle betrokkenen zijn op deze verantwoordelijkheid aanspreekbaar.

Voor de opdrachtgever (veelal vertegenwoordigd door de project- of contractmanager) is duidelijk wie degene is die bij zijn leveranciers / dienstverleners / aannemers voor een specifiek project of activiteit het aanspreekpunt is (**veiligheidsaanspreekpunt**) voor veiligheid. Dit geldt in het bijzonder voor de partijen die verantwoordelijk zijn voor integrale ontwerp- en uitvoeringsactiviteiten, waaronder de hoofdconstructeur en de aannemer. Bij een opdrachtnemer die in het kader van een project de werkzaamheden coördineert over verschillende onderaannemers of ketenpartners, wordt één veiligheidsaanspreekpunt benoemd die de aandacht voor veiligheid over deze partijen heen coördineert, dus de veiligheidscoördinator⁵. Veiligheidsaanspreekpunten hebben, net als de Regievoerder, het mandaat vanuit veiligheidsoverwegingen in te grijpen in een bouwproces. Zij bewaken of zowel opdrachtgever als de eigen organisatie en

---

⁴ Bij de keuze van de regievoerder moet terdege rekening worden gehouden met het spanningsveld waarin de regievoerder kan komen, wanneer deze binnen het project ook andere rollen heeft. Hoe groter de risico's en hoe groter de omvang en complexiteit van het project, hoe meer van belang dat de regievoerder onafhankelijk kan handelen op basis van veiligheidsaspecten..

⁵ Dit geldt dan zowel voor een opdrachtnemer in zijn rol als opdrachtgever naar zijn eigen leveranciers of partners, als voor een opdrachtnemer die over nevenaannemers werkzaamheden coördineert in opdracht van de initiatiefnemer tot het project of de onderhoudsactiviteit.

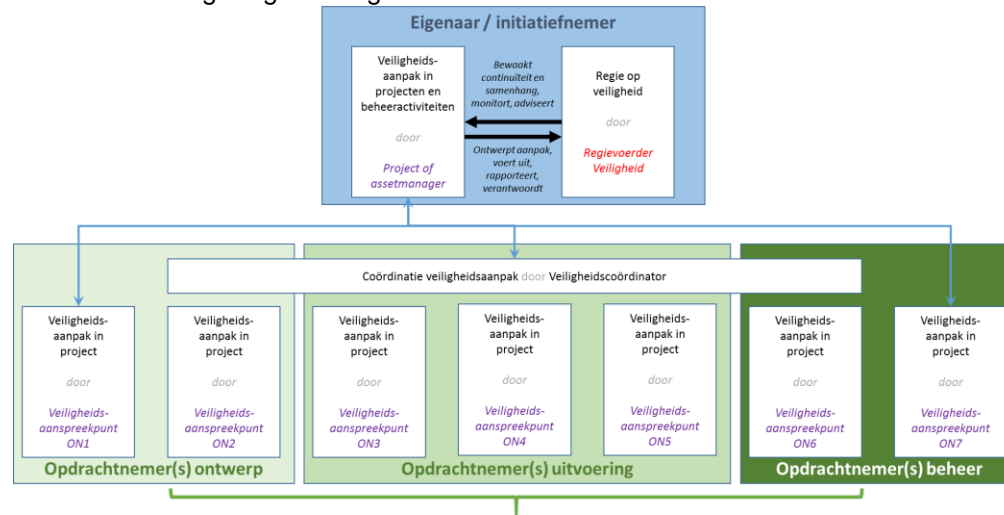
ketenpartners op het vlak van veiligheid de juiste dingen doen. Net als voor de Regievoerder, geldt voor een veiligheidsaanspreekpunt dat het om een rol gaat en niet perse een separate functie bij een aparte medewerker. Degene met deze rol heeft de expliciete taak de veiligheid te bewaken en borgen.

Bekwaamheid Regievoerders en veiligheidsaanspreekpunt

Bij vooral de Regievoerders, maar ook bij de veiligheidsaanspreekpunten, ligt de nadruk op procesvaardigheden – ze moeten kunnen inschatten of veiligheid in een project voldoende integraal en in alle stappen is geborgd – met feeling voor inhoudelijke aspecten van veiligheid. Zij hoeven zelf geen expert te zijn op het gebied van bijvoorbeeld constructieve veiligheid en V&G, maar moeten wel in staat zijn om te beoordelen wanneer specialisten op dergelijke terreinen nodig zijn en zich met hen kunnen verstaan. Vervolgens moeten veiligheidsaanspreekpunten en zeker Regievoerders over competenties beschikken als communicatief, overtuigingskracht, organisatiesensitiviteit en omgevingsbewustzijn. Welke kennis en competenties Regievoerders en veiligheidsaanspreekpunten verder moeten hebben en wanneer een veiligheidsaanpak voor een project of onderhoudsactiviteit als adequaat bestempeld kan worden, moet in de komende periode door partijen onderling nader uitgewerkt worden. In eerste instantie spreken partijen elkaar aan op elkaars competenties en staan in voor een door henzelf geleverd passend niveau. In een later stadium kan, indien wenselijk of nodig, tot standaardisatie of normering worden gekomen, zoals in het traject ‘hoofdconstructeur’. Hierbij moet gedifferentieerd worden naar zowel type opdrachtgevers als omvang van projecten.

Schematische weergave

Onderstaande figuur geeft hetgeen hierboven beschreven is weer

Bijvoorbeeld: DB-contract o.b.v. UAV-GC

Toelichting:

Verantwoordelijk voor de veiligheid van bouwwerken en bouwprocessen is de eigenaar / initiatiefnemer van bouwwerken. Deze verantwoordelijkheid is vooral een procesverantwoordelijkheid en krijgt met name 'handen en voeten' in de aanpak van reguliere projecten en beheeractiviteiten. Die vinden normaliter

plaats onder verantwoordelijkheid van een project- of asset manager (bij verschillende organisaties zijn de namen hiervoor nog wel eens verschillend). Een Regievoerder ziet er op toe dat veiligheid daadwerkelijk de (samenhangende) aandacht krijgt die het thema verdient en kan eigenstandig escaleren als er op het vlak van veiligheid issues zijn. Ook aan opdrachtnemende kant krijgt veiligheid expliciet de aandacht in elk project. Daarop is elke opdrachtnemer aanspreekbaar. Voor de opdrachtgever is duidelijk wie hij bij zijn opdrachtnemers kan aanspreken op veiligheid (het Veiligheidsaanspreekpunt). Daar waar opdrachtnemers gezamenlijk een opdrachtgever bedienen, stemmen zij ook hun veiligheidsaanpak af. Daartoe benoemen zij gezamenlijk een coördinerend veiligheidsaanspreekpunt ofwel veiligheidscoördinator, die tevens V&G-coördinator en omgevingsveiligheidscoördinator kan zijn. (Het is daarnaast denkbaar dat een opdrachtnemende organisatie ook organisatiebreed een Veiligheidsaanspreekpunt kent.). In het kader van projecten is in eerste instantie de projectmanager het aanspreekpunt voor veiligheidsaspecten en het (laten) uitvoeren van risicoanalyses etcetera. De projectmanager zal ook degene zijn die op het vlak van veiligheid afspraken maakt met opdrachtnemers en met de veiligheidscoördinatoren en de veiligheidsaanspreekpunten. De Regievoerder ziet er op toe dat die afspraken er ook daadwerkelijk komen, en nageleefd worden ('audit') en toetst de kwaliteit van afspraken en aanpak, bijvoorbeeld op juiste toepassing van wet- en regelgeving. Indien gewenst kan hij ook adviseren en ingrijpen.

De betekenis hiervan voor betrokkenen bij een project

De eigenaar/initiatiefnemer:

1. Proces: integrale veiligheidsaanpak

De initiatiefnemer van een project hanteert een integrale veiligheidsaanpak voor alle fasen van het bouwproces, vanaf de initiatieffase tot en met de gebruiksfase. In elke fase draagt hij zorg voor het (laten) uitvoeren van een gedegen risicoanalyse – op alle aspecten die te maken hebben met veiligheid – die zorgt voor een adequate risicobeheersing binnen fases maar ook uitmondt in een GO/NO GO ten aanzien van veiligheid voor de volgende fase. Voor deze risicoanalyses zijn voldoende gangbare instrumenten beschikbaar in de markt. Bijvoorbeeld de RISMAN-methode. Aandachtspunten voor veiligheid worden op een voor het project passende wijze overgedragen aan de volgende fase, bijvoorbeeld als onderdeel van een risicodossier, het V&G-plan of V&G-dossier of anderszins. Partijen maken over de wijze van vastlegging onderling afspraken.

2. Regievoerder

De eigenaar/initiatiefnemer belegt de veiligheidsregierol binnen zijn organisatie. De veiligheidsregierol wordt ingevuld door een intern of extern competent (kennis, competenties) persoon die bewaakt dat de veiligheidsaanpak op projectniveau op een passende manier wordt ingevuld en nageleefd en spreekt hierop het project- of assetmanagement aan. De regievoerdersrol is centraal binnen de organisatie belegd maar kan ook op projectniveau belegd en geborgd zijn. Welke competenties en kennis nodig zijn voor verschillende soorten projecten moet nog nader uitgewerkt worden, evenals de vormgeving van de onafhankelijkheid van de regievoerder. **(nader uit te werken)**

De Regievoerder heeft in de veiligheidsaanpak de volgende taken:

- Ziet toe – in adviserende en monitorende zin – op het hele proces (veiligheidsaanpak) van initiatieffase tot en met gebruik⁶. De Regievoerder wordt ten minste bij alle faseovergangen geconsulteerd, en voor het overige op volgens de risicoanalyse relevante momenten en aspecten en bij contract- of scopewijzigingen met een effect op veiligheid of de veiligheidsaanpak. Deze faseovergangen worden duidelijk vastgelegd bij start van het project.
- Houdt toezicht op het proces van professionele tegenspraak tijdens ontwerp en uitvoering.
- Voert checks (audits) uit of laat deze uitvoeren op het vlak van veiligheid gedurende alle fasen en is betrokken bij het go/no go besluit voor overgang naar de volgende fase.
- Grijpt in waar nodig en heeft mandaat om het werk stil te leggen als de veiligheid in het geding is – dit mandaat geldt in alle fasen van het bouwproces, dus inclusief de gebruiksfase. De Regievoerder adviseert de opdrachtgever en opdrachtnemer om maatregelen te nemen of het werk stil te leggen. In acute situaties en ernstige situatie legt hij het werk zelf stil.
- Organiseert – passend bij de aard en omvang van het project – periodiek een evaluatiegesprek met opdrachtgever en opdrachtnemers over gedrag en bewustzijn.
- Zorgt voor lerend vermogen: borgt de lessons learned binnen het project, naar de eigen organisatie en deelt deze ervaringen naar vermogen met de sector.
- Indien delen van de Regievoerdersrol worden overgedragen naar een andere partij, zorgt de Regievoerder van de initiatiefnemer dat deze overdracht juridisch worden vastgelegd.
- De Regievoerder krijgt voldoende mandaat om in te kunnen grijpen in het project op het moment dat de veiligheid in het geding komt. De Regievoerder moet los van de project- en onderhoudsverantwoordelijkheid kunnen escaleren en rapporteren binnen de eigenaars- of

---

⁶ Het is goed denkbaar dat de rol van Regievoerder bij de overdracht van een project naar de gebruiksfase overgaat naar een andere medewerker.

initiatiefnemersorganisatie.

De Regievoerder heeft bij de opdrachtnemer altijd een contactpersoon in het “Veiligheidsaanspreekpunt of veiligheidscoördinator”.

Het organiseren van en de verantwoordelijkheid voor de veiligheidsaanpak in een project of onderhoudsactiviteit zelf, is en blijft voorbehouden aan het management van dat project en is dus geen taak voor de Regievoerder.

3. **Proces: samenwerking en monitoring:**

Bij de selectie van opdrachtnemers (aannemers, adviseurs, ontwerpers, leveranciers) is hun vermogen om op een passend niveau bij te dragen aan de veiligheidsaanpak een onderwerp in de selectie – partijen hebben voor het specifieke project aantoonbaar de juiste veiligheidskennis en kunde in huis. De opdrachtgever is helder over hun taken en verantwoordelijkheden op dit vlak en controleert daarop. De opdrachtgever maakt het hen mogelijk veilig te werken, vraagt expliciet wat daar voor nodig is en biedt de juiste randvoorwaarden en kaders.

4. **Proces: Handhaving:**

De opdrachtgever zorgt ervoor dat het nastreven van veiligheid niet vrijblijvend is, en legt de veiligheidsaanpak en de daarmee samenhangende inzet en bevoegdheden van de Regievoerder, projectteamleden en gecontracteerde partijen contractueel vast.

In de Governance Code Veiligheid in de Bouw (GCVB) hebben de ondertekenaars van opdrachtnemers en opdrachtgevers afgesproken dat zij vanaf 2021 hun veiligheidsbewustzijn moeten aantonen. Vanaf dat moment wordt veiligheidsbewustzijn als verplichting opgenomen in veel aanbestedingen en contracten in de bouw. Vanaf 2021 hanteren zij daartoe de Veiligheidsladder, die het veiligheidsbewustzijn van organisaties meetbaar, inzichtelijk en vergelijkbaar maakt. Opdrachtnemers en opdrachtgevers laten zich certificeren. De invoering van de Veiligheidsladder aanbestedingen en contracten gebeurt stapsgewijs: vanaf 2021 is trede 2 vereist, vanaf 2023 trede 3.

Opdrachtnemers:

1. **Proces: toetsen integrale veiligheidsaanpak**

De opdrachtnemer toetst zo gauw hij bij een project betrokken raakt (in een aanbesteding of anderszins) en zo lang die betrokkenheid duurt of de opdrachtgever een adequate veiligheidsaanpak hanteert. Hij spreekt de opdrachtgever aan op de kwaliteit van de veiligheidsaanpak indien hij die vanuit zijn professionaliteit onvoldoende acht. Hij levert professionele tegenspraak en aanvaardt geen onveilig werken. Zijn aanbieding/offerte past bij deze houding; dus geen aanbiedingen die leiden tot onveilig gedrag door te laag budget of een te korte planning. Voor zijn eigen werkzaamheden kiest de opdrachtnemer een aantoonbaar veilige aanpak.

2. **Veiligheidsaanspreekpunt:**

Ieder opdrachtnemer vult voor het project de rol van Veiligheidsaanspreekpunt in. Ook hier is degene die die rol vervult een competent persoon met de juiste kennis en vaardigheden die veiligheidsaspecten van het project coördineert, de juiste veiligheidsaanpak kiest voor de eigen werkzaamheden en bewaakt dat het bouwproces veilig verloopt. Ook het Veiligheidsaanspreekpunt heeft voldoende mandaat om in te grijpen bij onveilig handelen en kent een onafhankelijke escalatielijn naar de leiding van zijn organisatie op dit vlak. Het veiligheidsaanspreekpunt hoeft net als de Regievoerder geen vrijgestelde, onafhankelijke functionaris te zijn (zie voetnoot 2 op pagina 2).

Bij meer partijen die samenwerken ten dienste van een opdrachtgever, wordt er een gezamenlijk Veiligheidsaanspreekpunt benoemd die de counterpart is van de Regievoerder zoals aangesteld door de opdrachtgever. Omdat de rol van dit gezamenlijke aanspreekpunt voor bouwplaatsveiligheid sterk overeenkomt met die van de wettelijk verplichte V&G coördinator en voor omgevingsveiligheid met die van de in de bouwregelgeving in te voeren omgevingscoördinator, ligt het voor de hand dit gezamenlijke aanspreekpunt aan te duiden als de veiligheidscoördinator. De opdrachtnemer zorgt ervoor dat zijn medewerkers voldoende veiligheidsbesef en handelingskaders hebben en toetst daar met regelmaat op.

3. **Bouwwerkveiligheid:**

Voor de bouwwerkveiligheid zijn zowel het proces als het product van belang. Opdrachtgevers en opdrachtnemers zorgen er voor dat er in het ontwerp- en uitvoeringsproces niet wordt ingeleverd op bouwwerkveiligheid door een te krappe planning of budget. Ten aanzien van het te realiseren product, dragen ontwerpende en uitvoerende partijen de verantwoordelijkheid om de bouwwerkveiligheid aan te tonen. Hier is een raakvlak met de Wet Kwaliteitsborging. Voor wat betreft de constructieve veiligheid werkt de werkgroep 'hoofdconstructeur' deze verantwoordelijkheid verder uit⁷.

---

⁷ De Technical Inspection Service (TIS) is een goed bruikbare methodiek die kan worden ingezet voor zowel de borging van het ontwerpproces als het aantonen van de bouwwerkveiligheid: In 2019 wordt een begin gemaakt om ook V&G en omgevingsveiligheid op te kunnen nemen in TIS. In dat geval: "Hoofdaannemer/aanbieder tonen middels onafhankelijke toetsing door de TIS aan dat de totstandkoming van) het bouwwerk voldoet aan de eisen uit hoofdstuk 8 van het Bouwbesluit en de bouwprocesbepalingen van het Arbeidsomstandighedenbesluit".

De uitwerking

De veiligheidsaanpak is concreet gemaakt in bijlage 3: Raschi-matrix Regie op veiligheid. Proces, taken en verantwoordelijkheden zijn hierin vastgelegd.

Overwegingen rond de invoering

Voor de bouw is dit handelingskader voor zowel opdrachtgevers als opdrachtnemers nieuw, een echt andere manier van werken. Een getrapte introductie is wenselijk. We kiezen er daarbij voor om eerst werkende weg, met betrokken partijen, in het privaatrechtelijke domein te beginnen. Dit doen we door de voorgestelde aanpak in de eigen projecten en activiteiten in te bouwen, waarbij zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van, dan wel aansluiting wordt gezocht op gangbare instrumenten. Van daaruit leggen we, op basis van het delen van de ervaringen met anderen, eerst datgene wat werkt vast in de eigen overeenkomsten. Vervolgens bezien we wat er in standaardcontracten (al dan niet paritair) moet komen en of er aanvullend normen nodig zijn en/of onderdelen van de aanpak zich lenen voor publiekrechtelijke vastlegging. We kiezen er dus voor om vanuit de praktijk te starten, dus bottom-up, en niet te starten met wettelijke vastlegging. De totstandkoming van een wettelijke regeling vergt een lange doorlooptijd en de praktijk laat zien dat men zich er vervolgens niet aan houdt. Het gaat erom dat de partijen in de sector zelf samen de schouders eronder zetten, direct stappen zetten en door vastlegging in paritaire overeenkomsten een olievlekwerking in gang zetten.

Er is een grote onderlinge afhankelijkheid tussen de voorstellen van “Regie op veiligheid” en “Constructieve veiligheid”, De invoering van de coördinerend constructeur nieuwe stijl dient te worden ingebed in de structuur met de regievoerder. Derhalve zal worden gekozen voor een gezamenlijke implementatie-aanpak. Invoering van “Regie op veiligheid” (en “Constructieve veiligheid”) vindt plaats onder auspiciën van de deelnemers van het TOP-overleg Veiligheid (leden van Bouwend Nederland en Opdrachtgeversforum), VN-constructeurs en de ondertekenaars van de Governance code Veiligheid in de Bouw.

In de praktijk zien wij de volgorde van invoering als volgt:

1. Betrokkenen in het TOP-overleg, VN-constructeurs en de ondertekenaars van de Governance code Veiligheid in de Bouw stellen waar mogelijk gezamenlijk een beleidslijn op voor de invoering van Regie op Veiligheid (en “Constructieve veiligheid”) in hun organisaties. Denkbaar is bijvoorbeeld de opname van een paragraaf over regie op veiligheid in de beleidskaders voor aanbestedende diensten.
2. Er wordt gestart met een beperkt aantal projecten aangereikt door betrokken OG's en ON's voor een trial & error traject m.b.t. de juridische vastlegging in overeenkomsten. Er wordt een leergroep georganiseerd waarin de deelnemende projecten hun ervaringen uitwisselen. De nader uit te werken onderwerpen worden daarin meegenomen.
3. Partijen in het TOP-overleg starten met Regie op Veiligheid in hun organisaties middels het aanwijzen van Regievoerders en veiligheidsaanspreekpunt in projecten. Het proces, taken en bevoegdheden van Regievoerder en Veiligheidsaanspreekpunt worden in de overeenkomsten van nieuwe projecten vastgelegd.
4. Vervolgens wordt de nieuwe werkwijze periodiek geëvalueerd, eventueel op basis van ervaringen aangepast en waar mogelijk gestandaardiseerd en vindt vastlegging van proces, taken en bevoegdheden in (paritaire) modelovereenkomsten met standaardvoorwaarden voor UAV, UAV-GC, DBFM, RAW, DNR plaats.

De rol van Regievoerder veiligheid en Veiligheidsaanspreekpunt is nieuw. We gaan daarom onderzoeken of professionalisering van deze rollen moet plaatsvinden in opleidingen en dergelijke. Ook het organiseren en kwalitatief vormgeven van professionele tegenspraak vraagt daarbij de aandacht. Hiervoor sluiten we aan bij het gedachtegoed van de werkgroep Hoofdconstructeur en de ‘standard for chartered ingenieurs’ van KIVI.

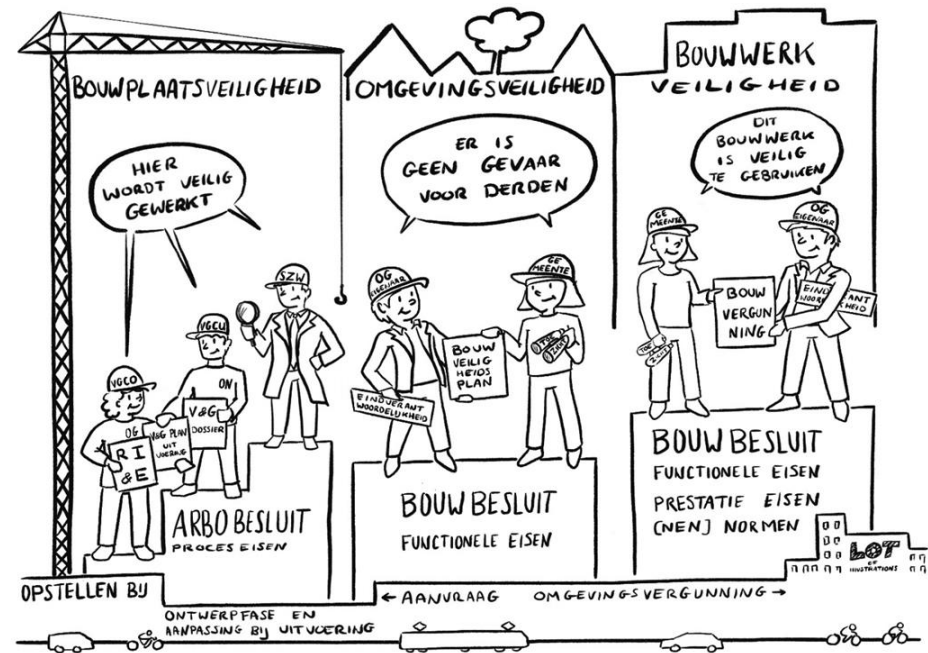
Bijlagen

1. Bouwplaatsveiligheid, omgevingsveiligheid, bouwwerkveiligheid
2. Taak en rolverdeling bij verschillende samenwerkingsvormen
3. Rasci-matrix Regie op Veiligheid

Bijlage 1: Bouwplaatsveiligheid, omgevingsveiligheid, bouwwerkveiligheid

“De Regievoerder van de opdrachtgever en het veiligheidsaanspreekpunt van de opdrachtnemer zorgen er samen voor dat Bouwplaatsveiligheid, omgevingveiligheid en bouwwerkveiligheid in het betreffende project wordt geborgd.”

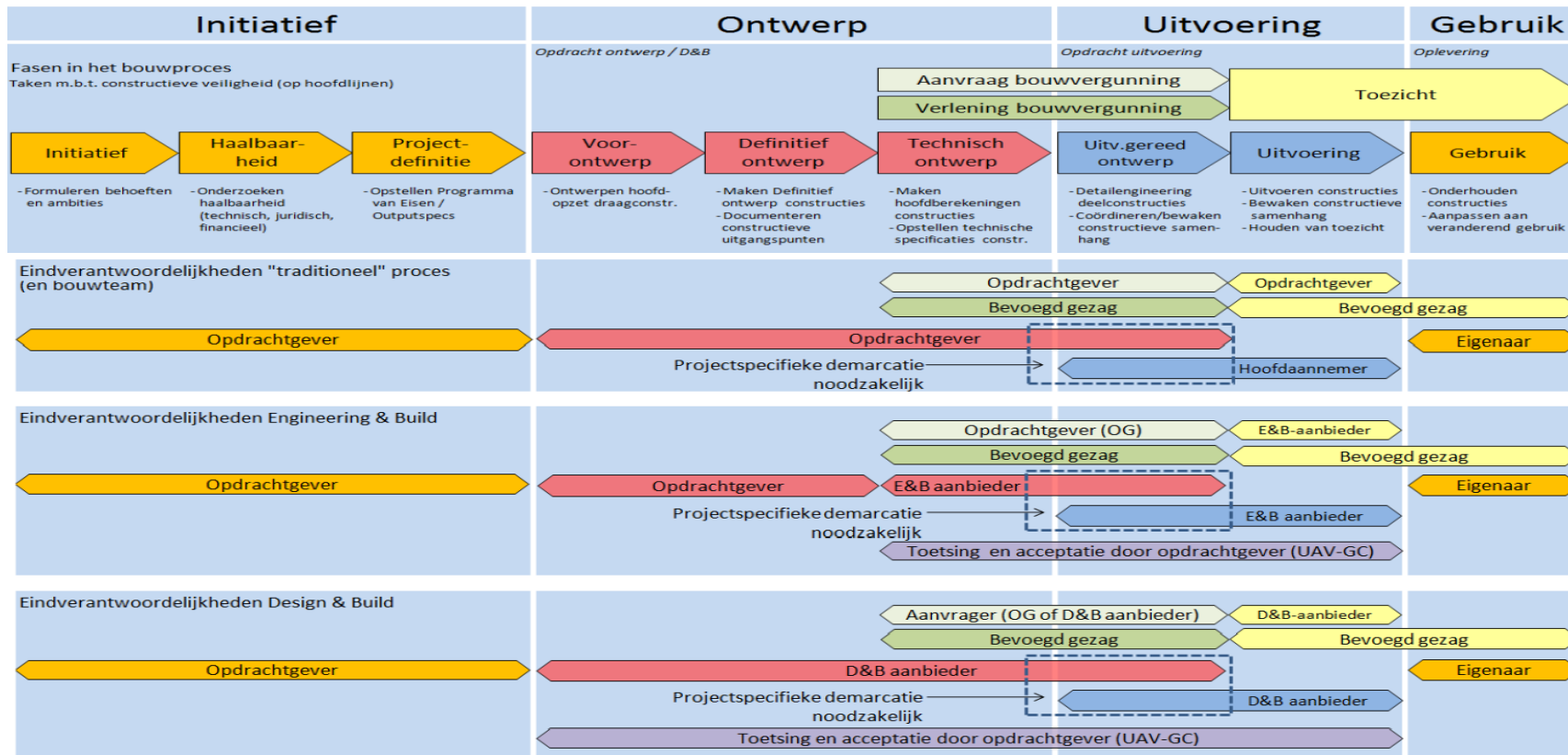
	bouwplaatsveiligheid	omgevingsveiligheid	bouwwerkveiligheid
WAT (DOEL)	veilig werken: voor werknemers (arbo); zowel bij bouw als onderhoud	geen gevaar voor derden (openbaar gebied, belendingen, omstanders)	bouwwerk veilig te gebruiken (voor gebruikers) (o.a. constructie, brand)
SPECIFIEK KADER	Arbobesluit - proceseisen - Arbocatalogi	Bouwbesluit - functionele eisen (A)	Bouwbesluit - functionele eisen - prestatie eisen - (NEN)-normen
GENERIEK KADER	- ketenaansprakelijkheid - aansprakelijkheid voor gebreken - aansprakelijkheid ivm onrechtmatige daad - algemene zorgplicht (Woningwet 1a) - contractvoorwaarden (UAV, UAVgc, DNR, onderhoud) - certificering		
WIE	- <u>opdrachtgever</u> zorgt voor V&G-coördinator ontwerpfase; - <u>ON</u> zorgt voor V&G- coördinator uitvoeringsfase; - <u>Inspectie SZW</u> : toezicht - <u>opdrachtgever</u> eind/procesverantwoordelijk	- <u>opdrachtgever/eigenaar</u> - <u>gemeente</u> : toezicht	- <u>opdrachtgever/eigenaar</u> eind/procesverantwoordelijk ⁸ - <u>gemeente</u> : toezicht (B)
WAARMEE	- RI&E - V&G-plan voor uitvoering; - V&G-dossier voor later	(bouw)veiligheidsplan	obv indieningsvereisten aanvraag bouwvergunning (Mor, regeling omgevingsrecht)
WANNEER OPSTELLEN	in ontwerpfase; bijwerken in uitvoeringsfase	bij aanvraag omgevingsvergunning	bij aanvraag omgevingsvergunning
WANNEER EFFECT	V&G-plan: uitvoeringsfase V&G-dossier: daarna t/m sloop	uitvoeringsfase	gebruiksfase
<i>Ontwikkelingen</i>			
(A)	Bouwbesluit wijzigt: coördinator omgevingsveiligheid wordt opgenomen en in Bbl (Besluit bouwwerken in de leefomgeving) uitgewerkt naar voorbeeld Arbobesluit		
(B)	Door Wet kwaliteitsborging gaat inhoudelijk toezicht op bouwwerkveiligheid naar private kwaliteitsborgers en daarmee verandert ook het 'waarmee' en 'wanneer'.		

⁸ De Woningwet benoemt de verantwoordelijkheid van de eigenaar, maar dit laat onverlet dat wanneer de eigenaar een bouwwerk laat realiseren, hij mag verwachten dat het minimaal voldoet aan de wettelijke bouwvoorschriften. In het bouwproces heeft de opdrachtgever niet meer dan een procesverantwoordelijkheid, terwijl de inhoudelijke verantwoordelijkheid bij de ON ligt, zoals ook het uitgangspunt is in de Wet kwaliteitsborging (Wkb).

Bijlage 2. Taakverdeling in het bouwproces bij verschillende samenwerkingsvormen

Dit schema is een globale weergave van het reguliere bouwproces bij een aantal samenwerkingsvormen, specifiek voor investeringsprojecten. Er zijn veel van dit soort schema's maar een universeel schema ontbreekt helaas, en specifieke onderhoudsgerelateerde samenwerkingsvormen krijgen onvoldoende de aandacht. Het is noodzakelijk dat er zo'n schema op een centrale plek komt met alle veel voorkomende samenwerkingsvormen (dus ook DBFMO). Daarin moet ook het effect van de Wet kwaliteitsborging zichtbaar zijn evenals de plek van de Regievoerder en de veiligheidsaanspreekpunten. Dit wordt opgepakt na besluitvorming over het voorliggende voorstel voor de vormgeving van regie op veiligheid in het bouwproces.

Bijlage 3. Rasci-matrix Regie op veiligheid voor investeringsprojecten en onderhoudsactiviteiten

Verklaring: V = Verantwoordelijk (uitvoeren taak) A = Adviserend T = Toetsend G = Goedkeurend	Opdracht- gever	Project- of contract- manager (OG)	Regievoerder (OG)	Opdracht- nemer (*)	Veiligheids aanspreekpunt (ON **)	Bevoegd gezag/KB ***)	Eigenaar ****)
Initiatieffase							
Aanstellen Veiligheidsregierolhouder	V						
Opstellen integraal Programma van eisen inclusief veiligheidsaspecten		V	T				T
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens ontwerp, uitvoering en gebruik		V	T+G				
Contracteren deskundige marktpartij voor vertaling van integraal PvE in een integraal veilig ontwerp en/of aanpak	G	V	A				
Besluit (inclusief veiligheidsparagraaf) tot overgang naar ontwerp- of uitvoeringsfase	G	V	A				
Ontwerpfase (indien van toepassing)							
Veiligheid op agenda van Project Start Up		V	A				
Vertalen integraal PvE naar integraal veilig ontwerp		G	T	V	T		
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens uitvoering en gebruik (incl. risicobeoordeling ihkv de Wet kwaliteitsborging)		T	T+G	V	T	(T)	
Opstellen V&G-plan en evt. bouwveiligheidsplan ontwerpfase		G	T	V	T		
Toetsing/goedkeuring ontwerp aan bouwveiligheidsvoorschriften					T	V	
Opnemen veiligheidsaspecten in projectkwaliteitsplan met toetsmomenten		V	T	A	A		
Besluit (inclusief veiligheidsparagraaf) tot overgang naar de uitvoeringsfase	G	V	A		A		
Uitvoeringsfase							
Veiligheid op agenda van Project Start Up (of start onderhoudsactiviteit)		V	A				
Uitvoeringsgereed maken van het integraal veilig ontwerp / aanpak		G	T	V	T	T	
Uitvoeren risicoanalyse tav integrale veiligheid tijdens uitvoering en gebruik		T	T+G	V	T		
Opstellen V&G plan uitvoeringsfase		G	T	V	T		

Verklaring: V = Verantwoordelijk (uitvoeren taak) A = Adviserend T = Toetsend G = Goedkeurend	Opdracht- gever	Project- of contract- manager (OG)	Regievoerder (OG)	Opdracht- nemer (*)	Veiligheids aanspreekpunt (ON **)	Bevoegd gezag/KB ***)	Eigenaar ****)
Veilige realisatie van een veilig bouwwerk			T	V	T	T	
Melden incidenten en voorzien van 24-uurs rapportage		G	T	V	T	T	
Oplevering bouwwerk / afronding onderhoudsactiviteit		G	A	V	A		A
Gebruiksfase							
Overdracht bouwwerk aan eigenaar		V	T				G
Uitvoeren risicoanalyse gebruiksfase			G				V
Ingebruikname bouwwerk			T			T	G
Decharge Regievoerder	G		V				G
Veilig gebruik en veilig beheer & onderhoud van het bouwwerk.							V

*) Voor 'opdrachtnemer' kunnen er verschillende scenario's zijn:

- Bij een geïntegreerd contract (DB, DBM, DBFMO, maar bijvoorbeeld ook een maincontract voor onderhoud) is er voor verschillende fasen en/of disciplines één contractpartij, met daarachter verschillende onderaannemers en leveranciers.
- Bij een traditioneel contract met een hoofdaannemer is deze hoofdaannemer in deze tabel de opdrachtnemer in de uitvoeringsfase (op zijn beurt is deze hoofdaannemer opdrachtgever naar onderaannemers en leveranciers, maar daar gaat deze tabel niet op in). In de ontwerpfase is de opdrachtnemer in deze tabel de adviseur (architect of ingenieursbureau) die de leiding heeft over het totale ontwerp of opdracht heeft om de inbreng van alle disciplines te coördineren.
- Bij een traditioneel contract met nevenaannemers moet een van deze aannemers een coördinerende rol zijn toegewezen die ook in de contracten met deze en de nevenaannemers moet zijn bekrachtigd (vergelijk V&G-coördinator). In de tabel wordt met opdrachtnemer v.w.b. de uitvoeringsfase deze coördinerende aannemer bedoeld. Ook de nevenaannemers moeten een aanspreekpunt voor veiligheid hebben ofwel een veiligheidsaanspreekpunt, die binnen het eigen domein dezelfde verplichtingen heeft als de veiligheidsaanspreekpunt van de coördinerende aannemer. V.w.b. de ontwerpfase geldt hetzelfde als hiervoor beschreven bij het scenario met een hoofdaannemer.

**) De opdrachtnemer heeft een veiligheidsaanspreekpunt die een vergelijkbare rol heeft als de Regievoerder aan opdrachtgeverszijde. Deze veiligheidsaanspreekpunt heeft een controlerende rol voor de veiligheid binnen het eigen domein en op de raakvlakken met andere partijen. Naarmate een opdrachtnemer door de inzet van deze veiligheidsaanspreekpunt zelf de veiligheid borgt, kan de inzet aan opdrachtgeverszijde worden afgeschaald ter voorkoming van een onnodige stapeling van controles. Liever een betere interne borging dan leunen op externe borging.

***) Met de invoering van de Wet kwaliteitsborging gaan taken die nu door bevoegd gezag worden ingevuld over naar een private kwaliteitsborger (KB). Denk aan plantoetsing (in het huidige stelsel tbv de omgevingsvergunning) en toezicht op de uitvoering. Binnen de scope van de Wkb valt alleen bouwwerkveiligheid. Bewaking omgevingsveiligheid blijft taak van de gemeente. Voor bouwplaatsveiligheid is de Inspectie SZW bevoegd gezag, die daarbij meer afstand houdt van het bouwproces en alleen in beeld komt bij steekproefonderzoeken of n.a.v. signalen. Incidenten worden bij de inspectie gemeld als deze meldingsplichtig zijn.

****) De opdrachtgever en eigenaar zijn in veel gevallen dezelfde partij.